

УДК 378.091.3.014

[https://doi.org/10.52058/2786-6165-2023-6\(12\)-600-609](https://doi.org/10.52058/2786-6165-2023-6(12)-600-609)

Семенов Микола Володимирович т.в.о. викладача кафедри бойового та логістичного забезпечення факультету службово-бойової діяльності Національної гвардії України, Київський інститут Національної гвардії України, Житомирське шосе, 19, м. Київ, 01001, тел.: (099)37-74-254, <https://orcid.org/0009-0006-0543-204X>

Турський Олег Юрійович старший викладач кафедри бойового та логістичного забезпечення факультету службово-бойової діяльності Національної гвардії України – начальник інженерної служби, Київський інститут Національної гвардії України, Житомирське шосе, 19, м. Київ, 01001, тел.: (099)37-74-254, <https://orcid.org/0000-0003-1492-8427>

ОБҐРУНТУВАННЯ НЕОБХІДНОСТІ ЗДІЙСНЕННЯ ДОСЛІДЖЕНЬ ЩОДО ФОРМУВАННЯ ЗДАТНОСТІ МАЙБУТНІХ ОФІЦЕРІВ ЗДІЙСНЮВАТИ ІНЖЕНЕРНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПІДРОЗДІЛУ НГУ У ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ

Анотація. В статті розглянуто поняття компетентність та виявлено, що в науковій літературі воно не має однозначного тлумачення, його вживання залежить від напрямку наукового дослідження. Проведено аналіз стандарту вищої освіти за спеціальністю 253 Військове управління (за видами збройних сил), та виявлено, що однією з найважливіших професійних компетентностей майбутнього офіцера, в сучасних умовах, є інженерне забезпечення підрозділу Національної гвардії України. Під час дослідження навчального процесу майбутніх офіцерів ВВНЗ виявлено ряд розбіжностей між навчальною підготовкою майбутніх фахівців та досвідом, отриманим в умовах повномасштабної війни, щодо інженерного забезпечення підрозділів Національної гвардії України, які є принципово важливими, адже можуть впливати на збереження життя і здоров'я військовослужбовців.

Для підтвердження припущення щодо розбіжності між навчальною підготовкою майбутніх офіцерів та досвідом, отриманим в умовах повномасштабної війни щодо інженерного забезпечення підрозділів Національної гвардії України було проведено емпіричне дослідження за допомогою методів - спостереження та опитування.

Опрацювання результатів опитування показало, що лише 28,2 % військовослужбовців задоволені сформованою компетентністю здійснювати інженерне забезпечення, 41% опитаних частково задоволені сформованою компетентністю здійснювати інженерне забезпечення, 25,6 % респондентів зовсім не задоволені сформованою компетентністю здійснювати інженерне забезпечення. Отже опитування показало, що більшість випускників частково задоволені або зовсім не задоволені сформованістю компетентності здійснювати інженерне забезпечення підрозділу НГУ, що як наслідок може вплинути на рівень сформованості спеціальної компетентності військовослужбовців. Результати дослідження спонукають до необхідності перегляду змісту професійної підготовки з метою ефективного формування спеціальної компетентності (інженерне забезпечення підрозділу НГУ).

Ключові слова: компетентність, інженерне забезпечення, професійна підготовка, майбутні офіцери.

Semenov Mykola Volodymyrovych Acting Lecturer of the Department of Combat and Logistics Support of the Faculty of Service and Combat Activities of the National Guard of Ukraine, Kyiv Institute of the National Guard of Ukraine, Zhytomyrske Shosse, 19, Kyiv, 01001, tel.: (099) 37-74-254, <https://orcid.org/0009-0006-0543-204X>

Turskyi Oleh Yuriiovich Senior Lecturer at the Department of Combat and Logistics Support of the Faculty of Service and Combat Activities of the National Guard of Ukraine - Chief of Engineering Service, Kyiv Institute of the National Guard of Ukraine, Zhytomyrske Shosse, 19, Kyiv, 01001, tel.: (099) 37-74-254, <https://orcid.org/0000-0003-1492-8427>

RATIONALE FOR THE NEED TO CONDUCT RESEARCH ON THE FORMATION OF THE ABILITY OF FUTURE OFFICERS TO PROVIDE ENGINEERING SUPPORT TO THE NGU IN THE PROCESS OF PROFESSIONAL TRAINING

Abstract. The article examines the concept of competence and reveals that in the scientific literature it does not have an unambiguous interpretation, its use depends on the direction of scientific research. The author analyzes the standard of higher education in the specialty 253 Military Administration (by type of armed forces) and reveals that one of the most important professional competencies of a future officer in modern conditions is the engineering support of the National Guard of Ukraine. During the study of

the educational process of future officers of military educational institutions, a number of discrepancies were identified between the training of future specialists and the experience gained in a full-scale war regarding the engineering support of the National Guard of Ukraine units, which are fundamentally important because they can affect the preservation of the life and health of servicemen.

To confirm the assumption that there is a discrepancy between the training of future officers and the experience gained in a full-scale war in the field of engineering support of the National Guard of Ukraine, an empirical study was conducted using the methods of observation and survey.

The results of the survey showed that only 28.2% of the servicemen are satisfied with the formed competence to provide engineering support, 41% of the respondents are partially satisfied with the formed competence to provide engineering support, 25.6% of the respondents are not satisfied with the formed competence to provide engineering support. Thus, the survey showed that the majority of graduates are partially satisfied or not at all satisfied with the formation of competence to provide engineering support to the NGU unit, which, as a result, may affect the level of special competence of servicemen. The results of the study suggest the need to revise the content of professional training in order to effectively form special competence (engineering support of the NGU unit).

Keywords: competence, engineering support, professional training, future officers.

Постановка проблеми. Аналізуючи реалії сьогодення, які відбуваються в нашій країні, а саме повномасштабне вторгнення російської федерація на територію України, та новий досвід, отриманий під час ведення військових операцій приходимо до висновку, що професійна підготовка майбутніх офіцерів вимагає змін. За результатами такого аналізу стану справ у військових формувань України виявлено розбіжність між потребами та традиційним змістом професійної підготовки офіцерів. Тобто існуючі підходи до формування професійних компетентностей є недостатньо дієвими та потребують трансформації.

Однією з важливих потреб є забезпечення сформованості професійної компетентності, яка визначена стандартами галузі знань 25 Воєнні науки, національна безпека, безпека державного кордону – це здатність здійснювати всебічне забезпечення підрозділу (за видами, родами Збройних Сил України, інших військових формувань, утворених відповідно до законів України) в ході бойового застосування та

повсякденної діяльності, зокрема інженерного забезпечення [7]. З досвіду бойових дій стало очевидним, що належно виконане фортифікаційне обладнання суттєво підвищує живучість підрозділу, адекватне маскування забезпечує прихованість його розташування (пересування), оперативність дій та збереження боєздатності військ. Тому можемо говорити про те, що належне знання інженерного забезпечення є вкрай важливою компетентністю для підготовки майбутніх офіцерів.

Зі зміною соціально-політичного середовища (з початком повномасштабного вторгнення) було виявлено ряд проблем. Засоби ураження та тактика ведення бойових дій противника зазнали суттєвих змін. В даний час ворог все частіше використовує різноманітні БПЛА, які є керованими засобами, а їх точність влучення набагато більша ніж в артилерії. Це вимагає від військовослужбовців дообладнувати вже існуючі фортифікаційні споруди; тактика дій противника змушує більш ретельно звернути увагу на фортифікаційну організацію оборонного бою в траншеї та ходах сполучення; улаштування різноманітних загороджень, які б ускладнювали або унеможливлювали рух ворога в них.

Практична проблема даного дослідження є вплив зміни середовища на рівень сформованості компетентності майбутніми офіцерами. Очікувана комбінація знань, вмінь і практичних навичок в інженерній справі не надають випускникові впевненості щодо повноти їх застосувань під час виконання завдань з інженерного забезпечення. Як наслідок - необхідно переглянути наповнення професійної підготовки щодо формування цієї компетентності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідники, які внесли значний внесок у удосконаленні професійної підготовки є С. Гончаренко, І. Зязюн, В. Кремень, В. Луговий, П. Лузан, Н. Ничкало, В. Радкевич, С. Сисоєва та інші. Реалізацію компетентнісного підходу в освіті вивчали О. Діденко, О. Дубасенюк, О. Овчарук, О. Пометун, В. Свистун, В. Ягупов та інші науковці. Дослідження теоретичних і практичних аспектів професійної підготовки майбутніх офіцерів включають наукові праці О. Безносюка, О. Богданюка, Ю. Дем'янюка, О. Коби, М. Медвідя, С. Полторака, С. Тарасенка, Т. Ткаченка, І. Феденка, В. Ягупова та інших дослідників. Проблему формування готовності майбутніх офіцерів до професійної діяльності досліджували А. Балендр, Н. Берестецька, Т. Білоус, О. Богданюк, А. Галімов, Н. Калинюк, Ю. Корнійчук, С. Кубіцький, І. Маріонда, Л. Матохнюк, С. Мул, М. Недбай, І. Платонов, Е. Сивохоп, А. Сіцінський, О. Старчук,

В. Уліч, В. Ягупов та інші дослідники. Також були проведені дослідження щодо формування професійної компетентності майбутніх офіцерів, в яких брали участь О. Євсюков, С. Каплун, М. Кос, О. Коба, А. Шевченко, М. Хрупала та інші.

Утім запропоновані науковцями шляхи формування професійної компетентності не повною мірою враховують специфіку навчання майбутніх

офіцерів навчальній дисципліні «Інженерна підготовка» підрозділів НГУ. У дослідженнях не враховано досвід здобутий у бойових діях під час повномасштабної війни в Україні.

Мета статті є обґрунтування необхідності здійснення досліджень щодо формування здатності майбутніх офіцерів здійснювати інженерне забезпечення підрозділу НГУ у процесі професійної підготовки.

Виклад основного матеріалу. Аналіз наукової-педагогічної літератури дало можливість зробити висновок, що існує відмінність між рівнем професійної підготовки майбутніх офіцерів та вимогами до їхньої компетентності в практичному застосуванні.

Словник іноземних слів надає кілька трактувань визначення "компетентний". За латинським походженням (лат. *competens*) – належний, спроможний, *competere* – вимагати, відповідати, бути здібним), французьким значенням (франц. *competent* – компетентний, наділений правом) та англійським тлумаченням (англ. *competence* – спроможність), компетентний означає знаючий, поінформований у певній галузі; що має право на основі своїх знань або повноважень робити чи вирішувати що-небудь [5]. Саме поняття компетентність науковці визначають, як здатність до виконання практичних дій, що вимагають наявності чіткої системи знань та вміння швидко вирішувати непередбачувані проблеми і завдання [3].

З аналізу наукових джерел можна зробити висновок, що у літературі поняття професійна компетентність не має однозначного визначення. Так, одні автори розглядають професійну компетентність як рівень або ступінь сформованості професійних знань, навичок і вмінь у конкретній сфері діяльності, що має якісний і результативний характер [1]. Другі визначають професійну компетентність як сукупність знань, умінь і навичок, необхідних для виконання професійної діяльності, і підкреслюють активне використання фахівцем різних функцій та відповідальності [2]. Треті, як інтегративну характеристику особистості, яка представляє цілісну, системну сукупність якостей, необхідних для успішного виконання діяльності в конкретних областях. Крім того, вона передбачає здатність ефективно

вирішувати проблемні ситуації і завдання, що виникають у всіх інших сферах життєдіяльності [3].

У науковій літературі, яка присвячена розгляду професійної компетентності військовослужбовців, це поняття трактується, як перехід у такий стан, що дозволяє продуктивно та кваліфіковано здійснювати професійну діяльність, виконувати всі професійні обов'язки, досягаючи суттєвих позитивних результатів [4]; як сукупність знань, умінь, навичок, цінностей і особистісних якостей, необхідних для успішного виконання військових обов'язків та ефективного функціонування у військовій сфері [5].

Отже, вивчивши наукову літературу можемо говорити про те, що однозначного тлумачення поняття професійна компетентність не має, тому будемо розглядати її, як базову характеристика особисті, яка складається з знань, умінь та навичок, що дозволяють продуктивно та кваліфіковано здійснювати професійну діяльність.

Проаналізувавши стандарт вищої освіти за спеціальністю 253 Військове управління (за видами збройних сил), було виявлено, що однією з найважливіших професійних компетентностей майбутнього офіцера, в сучасних умовах, є саме інженерне забезпечення підрозділу Національної гвардії України. Адже в умовах війни фортифікаційне обладнання виконане належним чином значно підвищує живучість підрозділу, належне маскування забезпечує прихованість розташування (пересування), раптовість дій і збереження боєздатності своїх військ, а також введення противника в оману щодо складу, розташування і намірів дій наших військ. приховано провести розгортання та маневр, інженерні загородження та руйнування – дозволяють нанести втрати противнику, затримати його просування, створити сприятливі умови для ураження його вогнем з усіх видів зброї, скувати маневр або змусити рухатися у вигідному для наших військ напрямку, а відсутність електропостачання та водозабезпечення – унеможливають нормальну повсякденну діяльність.

Результатом аналізу навчального процесу майбутніх офіцерів ВВНЗ є наявність розбіжностей між навчальною підготовкою майбутніх фахівців та досвідом, отриманим в умовах повномасштабної війни, щодо інженерного забезпечення підрозділів Національної гвардії України, які є принципово важливими, адже можуть впливати на збереження життя і здоров'я військовослужбовців.

Для підтвердження припущення щодо розбіжності між навчальною підготовкою майбутніх офіцерів та досвідом, отриманим в умовах повномасштабної війни щодо інженерного забезпечення

підрозділів Національної гвардії України було проведено емпіричне дослідження. Для цього ми використали емпіричні методи дослідження - спостереження та опитування.

Метод спостереження є організованим дослідженням педагогічного процесу у природних умовах і є найпоширенішим методом вивчення проблем навчання. Його сутність полягає в умисному, систематичному та цілеспрямованому сприйнятті психолого-педагогічних явищ. Метод спостереження має цілеспрямований характер і підпорядковується меті дослідження [6].

Під час спостереження за навчальною діяльністю здобувачів було виявлено, що практична складова формування професійної компетентності майбутніх офіцерів відстає від вимог сьогодення. Можливо, це пов'язано з повільним впровадження інноваційних методів навчання в навчально-виховний процес вищого військового навчального закладу, які могли б забезпечують швидке й ефективне опанування професійних компетентностей.

Метод опитування - це збір первинної інформації шляхом безпосередньої (бесіда, інтерв'ю) або опосередкованої (анкета) взаємодії дослідника з опитуваними (респондентами). Широке використання методів опитування пояснюється тим, що інформація, отримана від респондентів, набагато багатша і докладніша, ніж та, яку можна отримати з використанням інших методів. Інформація, отримана шляхом опитування, легко піддається обробці, а її отримання є порівняно оперативним і економічно вигідним[29].

Серед випускників Київського інституту Національної гвардії України було проведено опитування. Офіцерам запропонували відповісти на питання: «Чи задоволені Ви сформованою компетентністю здійснювати інженерне забезпечення підрозділу НГУ, чи дала вона можливість впевнено займатися професійною діяльністю?» Результати відповідей респондентів відображено на рис. 1.

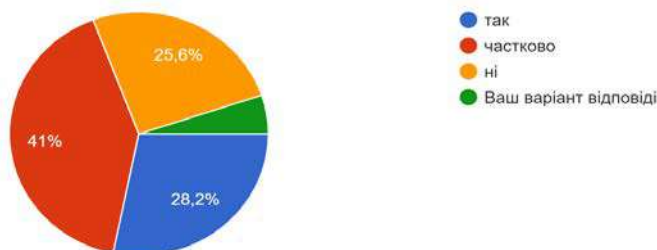

Рис. 1 Розподіл відповідей респондентів на запитання «Чи задоволені Ви сформованою компетентністю здійснювати інженерне забезпечення підрозділу НГУ, чи дала вона можливість впевнено займатися професійною діяльністю?»

Опрацювання результатів опитування показало, що лише 28,2 % військовослужбовців задоволені сформованою компетентністю здійснювати інженерне забезпечення, 41% опитаних частково задоволені сформованою компетентністю здійснювати інженерне забезпечення, 25,6 % респондентів зовсім не задоволені сформованою компетентністю здійснювати інженерне забезпечення. Проведене опитування показало, що більшість випускників частково задоволені або зовсім не задоволені сформованою компетентністю здійснювати інженерне забезпечення підрозділу НГУ, що як наслідок може вплинути на рівень сформованості спеціальної компетентності військовослужбовців.

За результатами емпіричного дослідження можемо констатувати, що підготовка офіцерів потребує трансформації у відповідності до реалій та викликів сьогодення. Для досягнення високого рівня компетентності у здійсненні інженерного забезпечення у професійній підготовці майбутніх офіцерів необхідно впроваджувати інноваційні технології та засоби навчальної діяльності. Ці нововведення сприятимуть активізації навчального процесу та зацікавлять військовослужбовців у подальшому розвитку їх професійної компетентності на більш високому рівні. Збільшення кількості практичної складової з інженерної підготовки, зосередження на нагальних проблемах, з якими стикаються військовослужбовці у реальних ситуаціях. Деякі з таких нагальних проблем можуть включати:

1. Здійснення фортифікаційного для захисту особового складу від високоточної зброї і БпЛА: навчити курсантів улаштувати позицій для захисту особового складу від артилерійських засобів ураження, високоточної зброї та безпілотних літальних апаратів (БпЛА).

2. Влаштування протиосколкових накриттів окопів та відкритих ділянок траншей: забезпечення розвитку у здобувачів навичок з інженерної підготовки, спрямованих на створення ефективних протиосколкових накриттів, що забезпечують надійний захист.

3. Маскування позицій: посилити навчання з основ маскування, використовуючи табельні і підручні (природні) засоби, для забезпечення прихованості позицій від противника.

4. Улаштування "лисячих нор" та підбрустверних ніш: навчити курсантів способам улаштування укриттів, таких як "лисячі нори" та підбрустверні ніші, які підвищують індивідуальний захист від снарядів і боеприпасів що скидаються з дронів.

Висновки. Питання формування професійної компетентності є дуже актуальним, і це стосується майбутніх офіцерів. Адже від професійної майстерності військовослужбовця залежить безпека наших

кордонів і суверенність держави. У процесі професійної підготовки офіцерів виявлено ряд розбіжностей між рівнем професійної підготовки військових спеціалістів та вимогами до їхньої професійної компетентності, що вимагає сьогодення. Емпіричне дослідження підтвердило наявність практичної проблеми, що полягає у впливі зміни середовища на оцінку рівня сформованості компетентності курсантів. Очікувана комбінація знань, вмінь і практичних навичок, особливо в інженерній справі, не забезпечує випускникам достатньої впевненості у повному застосуванні цих компетентностей під час виконання інженерних завдань. Це приводить до необхідності перегляду змісту професійної підготовки з метою ефективного формування цієї компетентності.

Отже, подальшого дослідження набуває впровадження в навчальний процес нового досвіду інженерного забезпечення, сформованого під час повномасштабного вторгнення та підготовки майбутніх офіцерів на якісно новому рівні, що вимагає широкого впровадження сучасних інноваційних технологій.

Література:

1. Зікій Г.С. Формування фахової компетентності педагога в професійному навчанні. *Науковий Часопис НПУ імені М.П. Драгоманова. Серія 13 "Проблеми трудової та професійної підготовки"*: веб-сайт. URL: <http://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/19623/Zikiy.pdf?sequence=1&isAllowed=y>(дата звернення: 25.05.2023).
2. Головань М.С. Компетенція і компетентність: досвід теорії, теорія досвіду. *Вища освіта України*. 2008. № 3. С. 23-30.
3. Чупахін С.А. Проблеми формування професійної компетентності майбутніх інженерів-зв'язківців. *Молодь і ринок: 6 щомісячний науково-педагогічний журнал*. Дрогобич: Вид-во ДДПУ. 2014. Вип. 9 (116). С. 83-88.
4. Богданюк О.Д. Професійна компетентність майбутніх офіцерів прикордонників – основа якісної підготовки до службової діяльності. URL: <http://surl.li/hyfqg>(дата звернення: 25.05.2023).
5. Словник іншомовних слів / уряд. С.М. Морозов, Л.М. Шкарапута. Київ: Наукова думка, 2000. 680 с.
6. Волкова Н.П. Педагогіка: навчальний посібник. Київ: «Академвидав», 2009. 616с.
7. Про затвердження стандарту вищої освіти за спеціальністю 253 «Військове управління (за видами збройних сил)» для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти: Наказ Міністерства освіти і науки України від 29.10.2018 р. № 1160 С. 25

References:

1. Zikiy, G.S. (n.d.). Formuvannia fakhovoi kompetentnosti pedahoha v profesiinomomu navchanni [Formation of professional competence of teachers in vocational training]. *Naukovyi Chasopys NPU imeni M.P. Dragomanova. Seria 13 "Problemy trudovoi ta profesiinoi pidhotovky"*. Retrieved from <http://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/19623/Zikiy.pdf?sequence=1&isAllowed=y> [in Ukrainian].

2. Holovan, M.S. (2008). Kompetentsiia i kompetentnist: dosvid teorii, teoriia dosvidu [Competence and competency: theory experience, experience theory]. *Vysha osvita Ukrainy*, 3, p.23-30. [in Ukrainian].

3. Chupakhin, S.A. (2014). Problemy formuvannia profesiinoi kompetentnosti maibutnikh inzheneriv-zviazkivtsiv [Problems of forming professional competence of future communication engineers]. *Molod i rynek: 6 shchomisiatnyi naukovopedagogichnyi zhurnal*, 9(116), p.83-88. [in Ukrainian].

4. Bohdaniuk, O.D. (n.d.). Profesiina kompetentnist maibutnikh ofitseriv prykordonnykiv - osnova yakisnoi pidhotovky do sluzhbovoi diialnosti. Retrieved from <http://surl.li/hyfqq>[in Ukrainian].

5. Morozov, S.M., & Shkaraputa, L.M. (Eds.). (2000). *Slovyk inshomovnykh sliv* [Dictionary of foreign words]. Kyiv: Naukova dumka.680p. [in Ukrainian].

6. Volkova, N.P. (2009). *Pedahohika: navchalnyi posibnyk* [Pedagogy: a textbook]. Kyiv: "Akademvydav".616p. [in Ukrainian].

7. Ministry of Education and Science of Ukraine. (2018). Pro zatverdzhennia standartu vyshchoi osvity za spetsialnistiu 253 "Viiskove upravlinnia (za vidamy zbroinykh syl)" dlia pershoho (bakalavrs'koho) rivnia vyshchoi osvity [On approval of the higher education standard for specialty 253 "Military Management (by types of armed forces)" for the first (bachelor's) level of higher education].[in Ukrainian].